

نقش ویژگی‌های حسابرِس در بهبود کیفیت سود

محمد حسین صفرزاده*

استادیار دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

هدف این مقاله، بررسی نقش ویژگی‌های حسابرِس (به عنوان یکی از ساز و کارهای خارجی حاکمیت شرکتی) بر کیفیت سود شرکت‌های ایرانی است. این پژوهش مبتنی بر داده‌های ۲۱۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۸۶ است. ویژگی‌های مورد مطالعه برای حسابرِس در این تحقیق شامل: چرخش حسابرِس مستقل، اندازه مؤسسه حسابرِس، تخصص حسابرِس در صنعت، استقرار کمیته حسابرِس و واحد حسابرِس داخلی است. برخلاف مطالعات قبلی، این پژوهش از رویکردی چند بعدی برای عملیاتی کردن متغیر حسابرِس استفاده می‌کند. به علاوه، کیفیت سود نیز به ۷ شیوه مختلف اندازه‌گیری شده است. در حضور متغیرهای کنترلی همچون اندازه شرکت، اهرم مالی، جریان‌های نقدی عملیاتی و انتظارات رشد سودآوری آتی، یافته‌ها نشان می‌دهد که ویژگی‌های حسابرِس با معیارهای کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، هموارسازی سود و محافظه‌کاری سود، ارتباط منفی معنادار و با معیار به موقع بودن سود، ارتباط مثبت معناداری داشته اما با معیارهای قابل پیش‌بینی سود و ارتباط ارزشی آن ارتباط معناداری ندارد. علاوه بر این با تفکیک شاخص ویژگی‌های حسابرِس به اجزای تشکیل‌دهنده، توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها از نوسان‌پذیری بیشتری برخوردار خواهد بود.

واژگان کلیدی: کیفیت سود، حاکمیت شرکتی، ویژگی‌های حسابرِس.

* تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۵ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۹/۶

۱- مقدمه

گزارش مالی سالانه دربرگیرنده اقلام متعددی است و هر یک از این اقلام، بیانگر اطلاعاتی درخصوص شرکت می‌باشد؛ اما به زعم بسیاری از محققان، صورت سود و زیان و عدد نهایی آن (سود یا زیان خالص)، یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی برای تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان محسوب می‌شود. اهمیت این قلم تا آنجاست که حتی تحلیلگران ماهر نیز در تصمیم‌گیری‌های خود نیازمند استفاده از آن هستند (جینگ^۱، ۲۰۰۷).

به‌رغم توجه زیاد به سود حسابداری در تحلیل‌های مالی، مسائل مهمی نیز درخصوص آن مطرح است. یکی از این مسائل، قابلیت اتکا و کیفیت سودهای گزارش شده می‌باشد. کیفیت سودهای گزارش شده برای تخصیص بهینه منابع در بازارهای سرمایه، بسیار حیاتی است. گزارشگری سودهای کم کیفیت و سودهایی که منعکس‌کننده عملکرد واقعی شرکتها نیستند، به سرمایه‌گذاران، کارکنان، سایر شرکتها و اقتصاد در حالت کلی، خسارات جبران‌ناپذیری وارد می‌نماید (پرگولا^۲، ۲۰۰۸).

دستیابی به سودهای با کیفیت مستلزم وجود ضوابط استوار و ساز و کارهای اجرایی مناسب است که یکی از مهم‌ترین آنها نظام حاکمیت شرکتی می‌باشد. نظام حاکمیت شرکتی بیش از هر چیز، حیات شرکت را در درازمدت هدف قرار داده و در این راستا سعی دارد تا از منافع سهامداران در مقابل مدیران شرکتها پشتیبانی و از انتقال ناخواسته ثروت میان گروه‌های مختلف و تضييع حقوق عموم و سهامداران جزء جلوگیری کند (بولو، ۱۳۸۵). یک نظام حاکمیت شرکتی، مجموعه‌ای از ساز و کارهاست که می‌توان آنها را در دو دسته داخلی و خارجی جای داد. ساز و کارهای داخلی، مبتنی بر اقدامات شرکتها به منظور اجرایی کردن کنترل و پاسخگویی است. ساز و کارهای خارجی نیز مبتنی بر نظارت گروه‌های خارج از شرکت به منظور حفظ منافع سرمایه‌گذاران می‌باشد (بانکر^۳، ۲۰۱۲).

یکی از مهم‌ترین ساز و کارهای خارجی حاکمیت شرکتی، توجه به حسابرسان به عنوان یک ناظر در راستای حفظ منافع سهامداران است. اهمیت توجه به حسابرسان به عنوان یکی از ساز و کارهای خارجی حاکمیت شرکتی تا آنجاست که این موضوع در بسیاری از قوانین حاکمیت شرکتی (از جمله قانون سرینیز آکسلی (۲۰۰۲)، گزارش کدبری (۱۹۹۲) و گزارش‌های هیگز و اسمیت (۲۰۰۳) در بریتانیا، گزارش کمیته دی (۱۹۹۴) در کانادا، گزارش کاردون (۱۹۹۵) در بلژیک و ...) مورد توجه قرار گرفته و رهنمودهایی برای نظارت بیشتر آنها معرفی گردیده است. بخش عمده این ساز و کارها بر این موضوع تأکید دارند که برخورداری حسابرسان از ویژگی‌های خاص، رفتار فرصت‌طلبانه و سودجویانه مدیران را محدودتر می‌کند؛ بنابراین کیفیت و قابلیت اتکای گزارشگری مالی (به خصوص سودهای حسابداری) بهبود خواهد یافت و در نتیجه زمینه اعتماد بیشتر سرمایه‌گذاران به بازار سرمایه فراهم می‌شود (پرگولا، ۲۰۰۸). از

جمله این ویژگی‌ها می‌توان به استقرار کمیته حسابرسی، استقلال حسابرس، چرخش حسابرس، ارائه خدمات غیرحسابرسی، اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرس در صنعت و ... اشاره نمود.

در این راستا، پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخی برای این سؤال است که آیا وجود یک حسابرس دارای ویژگی‌های معرفی شده در قوانین حاکمیت شرکتی می‌تواند سبب ارتقای کیفیت سود شرکت‌های ایرانی شود؟ مطالعه حاضر از یک شاخص ترکیبی و چند بُعدی (که مؤلفه‌های آن متناسب با محیط ایران است) برای عملیاتی کردن ویژگی‌های حسابرس استفاده می‌کند. همچنین کیفیت سود با ۷ معیار (کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، هموارسازی سود، ارتباط ارزشی سود، به موقع بودن سود و محافظه‌کاری سود) اندازه‌گیری شده تا بررسی جامعی از ارتباط این دو متغیر صورت گیرد.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

از دیدگاه تئوری نمایندگی، حسابرسی مستقل یکی از ساز و کارهای مهم حاکمیت شرکتی است که به سهامداران در کنترل و نظارت بر فعالیت‌های مدیریت شرکت کمک قابل توجهی می‌کند. حسابرسی صورت‌های مالی سبب افزایش شفافیت اطلاعاتی و اعتماد بیشتر به اطلاعات شرکت می‌گردد. از نظر واتز و زیمرمن^۴ (۱۹۸۶) حسابرسی دارای نقشی نظارتی بر قراردادهاست تا هرگونه تخلف از قراردادها به سمع و نظر دارندگان اوراق بهادار رسانده شود. نتایج مطالعات حاکی از آن است که اهمال حسابرسان در انجام وظایف محول شده، از عوامل مهم در وقوع بحران‌های مالی بوده است؛ بنابراین طبیعی است که در قوانین متعدد حاکمیت شرکتی، موضوع حسابرسی مستقل مورد توجه واقع شده باشد. به عنوان نمونه، فصل ۲ قانون ساربینز آکسلی (۲۰۰۲) به موضوع حسابرسی مستقل اختصاص یافته است. در بند ۵-۱ گزارش کدبری (۱۹۹۲) نیز آمده است که حسابرسی مستقل یکی از پایه‌های حاکمیت شرکتی است. در راستای بهبود اثربخشی حسابرسی (به عنوان یک ساز و کار خارجی حاکمیت شرکتی)، روش‌های متعددی وجود دارد که در ادامه به معرفی تعدادی از آنها پرداخته می‌شود.

استقلال حسابرس. اهمیت مفهوم استقلال در حسابرسی، به حدی است که برای اثبات آن به عنوان یکی از شالوده‌ها در ساختار تئوری حسابرسی توجیه اندکی نیاز است. از آنجا که نظر حسابرس برای گواهی و اعتباردهی به صورت‌های مالی که توسط مدیریت صاحبکار تهیه شده، ارائه می‌گردد؛ استقلال حسابرس یک مفهوم ضروری به نظر می‌رسد. اگر حسابرس از مدیریت صاحبکار مستقل نباشد، نظرش چیزی به اعتبار صورت‌های مالی نمی‌افزاید (حساس یگانه، ۱۳۸۴). استقلال حسابرسان در قوانین متعدد حاکمیت شرکتی مورد توجه قرار گرفته است. به عنوان نمونه در بند ۵-۷ گزارش کدبری (۱۹۹۲) آمده است که مهم‌ترین مسأله، حصول

اطمینان از وجود رابطه مناسبی میان حسابرسان و مدیریت می‌باشد. حسابرسان از یک سو با مدیریت صاحبکار در ارتباطند و از سوی دیگر، نماینده سهامداران محسوب می‌شوند؛ بنابراین لازم است تا یک توازن میان این دو مورد برقرار شود. استقرار کمیته‌های حسابرسی و تدوین استانداردهای مناسب حسابداری می‌تواند یک ابزار مناسب در ایجاد این توازن باشد.

چرخش حسابرس مستقل، چرخش حسابرس مستقل نیز در راستای بهبود اثربخشی حسابرسی مورد تأکید واقع شده است. چرخش اجباری حسابرس مستقل، ابزاری برای جلوگیری از عمیق شدن رابطه مؤسسه حسابرسی با شرکت صاحبکار محسوب شده که از این طریق استقلال حسابرسان خدشه‌دار نمی‌گردد؛ اما چرخش اجباری حسابرسان دارای معایبی نیز هست. در گزارش کدبری (۱۹۹۲) آمده است که چرخش حسابرسان منجر به از دست رفتن اعتماد و اطمینان بین حسابرس و شرکت صاحبکار می‌گردد. از معایب دیگر چرخش حسابرسان می‌توان به نادیده انگاشتن شناخت عمیق حسابرس از فعالیت شرکت صاحبکار اشاره نمود که در نتیجه رابطه نزدیک با آن شرکت ایجاد شده است. چرخش حسابرسان مستقل در دستورالعمل مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار ایران نیز مورد توجه قرار گرفته است. در بند ۱۰ این دستورالعمل آمده است که مؤسسات حسابرسی و شرکای مسئول کار حسابرسی مجاز نیستند بعد از گذشت ۴ سال، دوباره سمت حسابرس مستقل و بازرس قانونی شرکت مذکور را بپذیرند.

استقرار کمیته حسابرسی، استقرار کمیته حسابرسی از مهم‌ترین ساز و کارهای حاکمیت شرکتی محسوب می‌شود. اهمیت نقش این کمیته تا آنجاست که قوانین حاکمیت شرکتی نیز بر این موضوع صحه گذاشته‌اند. به عنوان نمونه، بر اساس بخش ۳۰۱ قانون ساربینز آکسلی (۲۰۰۲)، شرکت‌های سهامی عام ملزم به داشتن کمیته حسابرسی شده‌اند. بر اساس قوانین بورس نیویورک، کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده باید دارای کمیته حسابرسی باشند. در گزارش کدبری نیز بر لزوم وجود کمیته حسابرسی تأکید شده است (گرین^۵، ۲۰۱۳). این کمیته وظیفه نظارت بر فرایند تهیه گزارش‌های مالی را برعهده دارد. بررسی گزارش‌های دوره‌ای، بررسی کفایت نظارت‌های داخلی مربوط به گزارش‌های مالی، ارزیابی عملکرد حسابرسان مستقل، نظارت بر انطباق فعالیت‌های واحد تجاری با الزامات قانونی و شناسایی ریسک‌های موجود در برنامه‌های مورد نظر مدیریت از سایر وظایف این کمیته است (سولومون^۶، ۲۰۱۲).

ارائه خدمات غیرحسابرسی، موقعیت دیگری که می‌تواند تأثیر بالقوه‌ای بر استقلال حسابرس و اثربخشی حسابرسی داشته باشد، ارائه همزمان خدمات مدیریت و حسابرسی به منظور گواهی کیفیت صورت‌های مالی است. ارائه خدمات غیرحسابرسی در کنار خدمات حسابرسی می‌تواند سبب ایجاد تعارضاتی گردد. از یک سو حسابرسان نگران از دست دادن خدمات بعدی و درآمد مربوط هستند و از سوی دیگر مسأله حقوق سهامداران مطرح است. پاسخ فوری به این

موضوع، منع حسابرسان از انجام خدمات غیرحسابرسی است تا بدین شیوه از پایمال شدن حقوق سهامداران جلوگیری شود. راهکار دیگر که در گزارش کدبری (۱۹۹۲) مورد توجه واقع شده است، افشای جزئیات مبالغ دریافتی بابت خدمات حسابرسی و غیرحسابرسی در مواقعی است که منع قانونی برای انجام این خدمات وجود ندارد. گزارش اسمیت (۲۰۰۳) دیدگاه دیگری را مطرح می‌کند. در بند ۳۵ این گزارش آمده است که ارائه همزمان خدمات غیرحسابرسی و حسابرسی نه تنها سبب تضعیف استقلال حسابرس نمی‌شود بلکه کارایی و اثربخشی بیشتر حسابرسی را در پی دارد (سولومون، ۲۰۱۲). لازم به ذکر است که بر اساس مقررات حرفه‌ای برخی از کشورها (از جمله ایران)، ارائه همزمان این خدمات ممنوع شده است.

پیشینه تحقیق. مطالعات متعددی پیرامون رابطه میان ویژگی‌های حسابرسی و کیفیت سود انجام شده است، اما قسمت عمده این مطالعات ویژگی‌های حسابرسی را به صورت تک‌بعدی مدنظر قرار داده‌اند. در ادامه، خلاصه‌ای از این مطالعات آمده است:

آیا چرخش شرکای مؤسسه حسابرسی بر کیفیت سود اثرگذار است؟ در پاسخ به این سؤال، همیلتون و همکاران^۷ (۲۰۱۱) نمونه‌ای متشکل از ۳۶۲۱ شرکت استرالیایی را در بازه زمانی ۲۰۰۳-۱۹۹۸ مورد بررسی قرار دادند. محققان کیفیت سود را به کمک معیار کیفیت اقلام تعهدی اندازه‌گیری کردند و دریافتند که (۱) تغییر شریک مؤسسه حسابرسی با اقلام تعهدی کمتر (کیفیت سود بالاتر) در ارتباط است. این رابطه برای مؤسسات حسابرسی بزرگتر، از شدت بیشتری برخوردار است و (۲) گزارشگری محافظه‌کارانه پس از چرخش شریک مؤسسه حسابرسی افزایش می‌یابد که به معنای بهبود کیفیت سود است. در همین راستا مایرز و همکاران^۸ (۲۰۰۳) دریافتند که چرخش مؤسسه حسابرسی دارای ارتباط مستقیم معنادار با کیفیت سود است. همچنین کیم و همکاران^۹ (۲۰۰۹) نشان دادند که الزام شرکت‌ها به تغییر حسابرس مستقل سبب کاهش اقلام تعهدی آنها شده است. قوش و مون^{۱۰} (۲۰۱۰) دریافتند که با افزایش دوره تصدی حسابرس، ضریب واکنش سود (یکی از معیارهای کیفیت سود) افزایش می‌یابد. دیفاند و سابرامانیا^{۱۱} (۱۹۹۸) نیز نشان دادند که تغییر مؤسسه حسابرسی (از مؤسسه بزرگ به کوچک) سبب اقلام تعهدی و کاهش کیفیت سود شده است.

اثر عملکرد کمیته حسابرسی بر کیفیت سود، عنوان تحقیقی است که لین و همکاران^{۱۲} (۲۰۰۶) انجام دادند. در این مطالعه مقطعی از داده‌های ۲۶۷ شرکت آمریکایی برای سال ۲۰۰۰ استفاده شده است. معیار سنجش کیفیت سود، تجدید ارائه سود بود. این مطالعه به‌طور خاص ۵ خصوصیت کمیته حسابرسی (اندازه کمیته، استقلال اعضا، تخصص مالی اعضا، تعداد جلسات کمیته و مالکیت سهام از طرف اعضای کمیته) را مورد مطالعه قرار داده است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که میان اندازه کمیته حسابرسی و تجدید ارائه سود رابطه مستقیم معناداری

وجود دارد اما ۴ خصوصیت دیگر کمیته حسابرسی، تأثیر معناداری بر کیفیت سود ندارد. پیش از این رایت^{۱۳} (۲۰۰۰) دریافت که دستورالعمل‌های لازم‌الاجرای حسابداری و حسابرسی (به عنوان یکی از معیارهای کیفیت سود)، با استفاده از اعضای غیرمستقل در کمیته حسابرسی، ارتباط معکوسی دارد. به علاوه، هر اندازه که اعضای کمیته حسابرسی از استقلال کمتری برخوردار باشند، احتمال اینکه آن شرکت‌ها دارای سهامدار نهادی باشند، بیشتر است. این بدان معناست که نقش کمیته حسابرسی (به عنوان یک نهاد ناظر بر رویه‌های گزارشگری مالی) تا حد زیادی به ویژگی‌های مالکیت شرکت وابسته است. ژی و همکاران^{۱۴} (۲۰۰۳) نشان دادند که میان تعداد اعضای کمیته حسابرسی و هموارسازی سود ارتباط معناداری وجود ندارد. آبوت و همکاران^{۱۵} (۲۰۰۸) نیز دریافتند تعداد جلسات کمیته حسابرسی شرکت‌هایی که سود خود را تجدید ارائه نموده‌اند، کمتر از ۴ بار در سال بوده است. همچنین هرچه تعداد اعضای متخصص در کمیته حسابرسی بیشتر باشد، احتمال تجدید ارائه صورتهای مالی کمتر می‌شود.

مبالغ حق الزحمه پرداختی به حسابرس (بابت خدمات اعتباردهی و غیراعتباردهی)، یکی دیگر از مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی است که می‌تواند بر کیفیت سود اثر بگذارد. در این زمینه چندین مطالعه انجام پذیرفته است. به عنوان نمونه سری‌نیدی و گول^{۱۶} (۲۰۰۷) به بررسی تأثیر حق-الزحمه پرداختی به حسابرس بر کیفیت ارقام تعهدی پرداخته‌اند. کیفیت ارقام تعهدی با استفاده از مدل فرانسیس و همکاران^{۱۷} (۲۰۰۵) اندازه‌گیری شده است. محققان بر مبنای ۴۲۸۲ مشاهده در سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ دریافتند که مبالغ پرداختی به حسابرس بابت خدمات غیراعتباردهی دارای اثر معکوس معناداری بر کیفیت ارقام تعهدی است در حالی که مبالغ پرداختی به حسابرس بابت خدمات اعتباردهی، اثر مثبت معنادار بر کیفیت ارقام تعهدی دارد. در همین راستا فرانکل و همکاران^{۱۸} (۲۰۰۲) دریافتند که میان مبالغ پرداختی به حسابرس بابت خدمات غیراعتباردهی و ارقام تعهدی اختیاری و احتمال دستیابی به یک مقیاس مشخص از سود ارتباط مثبت وجود دارد. اشبق و همکاران^{۱۹} (۲۰۱۱) دریافتند که مبالغ حق الزحمه پرداختی به حسابرس بابت خدمات غیراعتباردهی بر کیفیت ارقام تعهدی، دستیابی به میزان مشخصی از سود و واکنش بازار تأثیری ندارد. همچنین لارکر و ریچاردسون^{۲۰} (۲۰۰۴) دریافتند در شرکت‌هایی که ساز و کارهای حاکمیتی ضعیفی دارند، با افزایش مبلغ حق الزحمه حسابرسان، ارقام تعهدی اختیاری نیز افزایش می‌یابد.

کیفیت ارقام تعهدی و کنترل‌های داخلی در گزارشگری مالی، عنوان مقاله‌ای است که دوپل و همکاران^{۲۱} (۲۰۰۷) روی نمونه‌ای متشکل از ۷۰۵ شرکت برای بازه زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۵ انجام دادند. کیفیت ارقام تعهدی با استفاده از ۳ مدل؛ دجو و دیچف^{۲۲} (۲۰۰۲)، مک‌نیکولز^{۲۳} (۲۰۰۲) و فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) اندازه‌گیری شده است. نتایج مطالعه نشان داد هر چه کنترل‌های داخلی ضعیف‌تر باشد، کیفیت ارقام تعهدی نیز کمتر است؛ رابطه میان ضعف کنترل-

های داخلی و کمتر بودن کیفیت اقلام تعهدی، ناشی از ضعف کنترل‌های کلی در سطح شرکت است که حسابرسی این‌گونه موارد بسیار دشوار است. در همین راستا اشبق و همکاران (۲۰۱۳) دریافتند (۱) شرکت‌هایی که نقاط ضعف کنترل داخلی خود را گزارش نموده‌اند، در مقایسه با سایر شرکت‌ها از کیفیت اقلام تعهدی کمتری برخوردارند؛ (۲) شرکت‌هایی که نقاط ضعف نظارت داخلی خود در سال‌های گذشته را برطرف نموده‌اند و این موضوع به تأیید حسابرس شرکت نیز رسیده است، در مقایسه با شرکت‌های گروه کنترل شاهد افزایش در کیفیت اقلام تعهدی خود بوده‌اند؛ و (۳) شرکت‌هایی که اظهارنظرهای مختلفی پیرامون کیفیت کنترل‌های داخلی در سالهای متوالی دریافت نموده‌اند، تغییرات در اقلام تعهدی آنها متناسب با تغییرات در کیفیت نظارتهای داخلی آنها بوده است.

در داخل کشور نیز تحقیقاتی در این زمینه انجام شده است. برای مثال، مهدوی و همکاران (۱۳۹۲) دریافتند که کمیته حسابرسی به عنوان یکی از متغیرهای حاکمیت شرکتی، تاثیری بر کیفیت سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت ندارد. نتایج تحقیق ملکیان و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که بین حق‌الزحمه حسابرسی و درصد اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره رابطه منفی معنادار وجود دارد اما بین حق‌الزحمه حسابرسی و دوگانگی مدیر عامل رابطه مثبت معنادار وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش حساس یگانه و داداشی (۱۳۸۹) حکایت از وجود رابطه بین اظهارنظر مشروط حسابرس و کیفیت حاکمیت شرکتی در شرکت‌های با رتبه حاکمیتی ضعیف و متوسط دارد. ستایش و همکاران (۱۳۸۹) نیز دریافتند که کیفیت حسابرسی بر هموارسازی سود مؤثر است. حساس یگانه و داداشی (۱۳۸۸) در تحقیقی دیگر به این نتیجه رسیدند که حسابرسی داخلی (به عنوان یکی از مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی) بر فرایند برنامه‌ریزی و قضاوت‌های انجام شده توسط حسابرسان مستقل تاثیر دارد.

تدوین فرضیه‌ها

با در نظر گرفتن مبانی نظری و پیشینه تحقیق، هدف اساسی از انجام تحقیق، تبیین ارتباط میان ویژگی‌های حسابرس و معیارهای مختلف کیفیت سود عنوان می‌شود. با توجه به هدف تحقیق، دو فرضیه به شرح زیر مطرح شد تا در محیط ایران مورد آزمون قرار گیرد:

فرضیه اول: میان ویژگی‌های حسابرس و کیفیت سود ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: نتایج حاصل از رابطه میان ویژگی‌های حسابرس و کیفیت سود با استفاده از معیارهای مختلف، یکسان نیست.

لازم به ذکر است که فرضیه‌های تحقیق به صورت جهت‌دار نوشته نشده است، زیرا رابطه میان ویژگی‌های حسابرس و معیارهای مختلف کیفیت سود یکسان نمی‌باشد.

اندازه‌گیری متغیرها و جمع‌آوری داده. متغیر وابسته در این تحقیق، کیفیت سود است. کیفیت سود یکی از واژگان حسابداری بوده که تعاریف متعددی درخصوص آن ارائه شده است. بسیاری از محققان، کیفیت سود را با معیار نزدیکی سود گزارش‌شده به سود هیكسی (سود اقتصادی) تعریف نموده‌اند شیپر و وینسنت^{۲۴} (۲۰۰۳). به عبارت بهتر، هر اندازه که سود حسابداری به سود اقتصادی نزدیک‌تر باشد، کیفیت آن بالاتر است. با توجه به دشواری موجود در تعریف عملیاتی کیفیت سود، محققان از معیارهای مختلفی برای اندازه‌گیری این متغیر استفاده کرده‌اند. در تحقیق حاضر نیز این متغیر به ۷ شیوه زیر عملیاتی گردیده است:

۱. کیفیت اقلام تعهدی: کیفیت اقلام تعهدی به کمک مدل مک‌نیکولز (۲۰۰۲) اندازه‌گیری شده است. معیار کیفیت اقلام تعهدی، انحراف معیار خطای باقیمانده مدل بوده و کمتر بودن این عدد، بیانگر کیفیت بیشتر سود است. رابطه ریاضی این مدل به صورت زیر است:

$$\Delta WC_t = b_0 + b_1 CFO_{t-1} + b_2 CFO_t + b_3 CFO_{t+1} + b_4 \Delta Sales + b_5 PPE_t + \varepsilon_t \quad (۱)$$

۲-۳. پایداری سود و قابلیت پیش‌بینی سود: پایداری و قابلیت پیش‌بینی سود به کمک مدل شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) اندازه‌گیری شده است. معیار پایداری سود، ضریب شیب سودهای باوقفه بوده و بیشتر بودن آن، نشان‌دهنده کیفیت بیشتر سود است. همچنین معیار قابلیت پیش‌بینی سود، ریشه واریانس خطای باقیمانده مدل بوده و کمتر بودن آن، بیانگر کیفیت بیشتر سود است. بیان نمادین این مدل به صورت زیر است:

$$E_t = b_0 + b_1 E_{t-1} + \varepsilon_t \quad (۲)$$

۴. هموارسازی سود: معیار هموارسازی سود برگرفته از مطالعه لئوز و همکاران^{۲۵} (۲۰۰۳) است. این معیار از طریق نسبت انحراف معیار سود عملیاتی به انحراف معیار جریان نقدی عملیاتی که هر دو بر اساس کل دارایی‌ها تعدیل شده‌اند، اندازه‌گیری می‌گردد. کمتر بودن این نسبت، بیانگر هموارسازی بیشتر سود و در نتیجه کیفیت پایین‌تر سود است.

۵. ارتباط ارزشی سود: ارتباط ارزشی سود، از طریق مدل رگرسیون بازده بر روی سود و تغییرات آن اندازه‌گیری شده است. معیار ارتباط ارزشی سود، توان توضیح‌دهندگی مدل و بیشتر بودن آن، بیانگر کیفیت بالای سود است. بیان نمادین این مدل به صورت زیر است:

$$RET_t = b_0 + b_1 E_t + b_2 \Delta E_t + \varepsilon_t \quad (۳)$$

۶-۷. به موقع بودن سود و محافظه‌کاری سود: به موقع بودن و محافظه‌کاری سود را با استفاده از مدل بیسو^{۲۶} (۱۹۹۷) اندازه‌گیری شده است. معیار به موقع بودن، توان توضیح‌دهندگی مدل بوده و بیشتر بودن آن، بیانگر کیفیت بیشتر سود است.

همچنین معیار محافظه‌کاری سود، نسبت ضریب اخبار بد به ضریب اخبار خوب در رگرسیون معکوس سود بر بازده (یعنی $[b_2 + b_3]/b_2$) بوده و بیشتر بودن آن، بیانگر کیفیت بالاتر سود است. بیان نمادین این مدل به صورت زیر است:

$$E_t = b_0 + b_1 NEG_t + b_2 RET_t + b_3 NEG_t . RET_t + \varepsilon_t \quad \text{رابطه (۴)}$$

در مدل‌های فوق؛ ΔWC_t بیانگر تغییر در سرمایه در گردش سال t نسبت به سال قبل، E_t سود خالص سال t ، CFO_t جریان نقد عملیاتی سال t ، $\Delta Sales_t$ تغییر در فروش سال t نسبت به سال قبل، PPE_t اموال و ماشین‌آلات و تجهیزات برای سال t ، RET_t میانگین بازده سال t و ε_t خطای باقیمانده مدل برای سال t است. همچنین در صورتی که RET_t کمتر از صفر باشد، NEG_t برابر با یک خواهد بود و در غیر این صورت NEG_t برابر با صفر است. داده‌های مربوط به متغیر کیفیت سود با مراجعه به صورت‌های مالی شرکت‌ها و نرم‌افزارهای موجود جمع‌آوری شده است.

متغیر مستقل در این تحقیق، ویژگی‌های حسابرسان می‌باشد. از آنجایی که این متغیر دربرگیرنده عوامل متعددی است و بررسی این عوامل به صورت مجزا، تحلیل ناقصی از عوامل تعیین‌کننده کیفیت سود به دنبال دارد، لذا در تحقیق حاضر از معیاری ترکیبی و چند بعدی، جهت سنجش این متغیر استفاده شده است.

به منظور تعیین ویژگی‌های حسابرسان در ایران، ابتدا شاخص‌ها و رهنمودهای موجود در این زمینه مورد مطالعه قرار گرفت که از جمله آنها می‌توان به شاخص حاکمیت شرکتی خدمات سهامدار نهادی، شاخص بین‌المللی استانداردهای حاکمیت شرکتی، شاخص حاکمیت شرکتی استاندارد اند پورز، شاخص خدمات سهامداری مودیز، قوانین حاکمیت شرکتی بورس‌های مختلف، اصول حاکمیت شرکتی سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی، شاخص رتبه‌بندی فیتچ و شاخص کتابخانه شرکتی اشاره نمود. نتیجه مطالعه رهنمودها و شاخص‌های موجود، طراحی یک پرسشنامه بود که جهت نظرخواهی در اختیار ۱۵۰ فرد خبره (شامل اساتید حسابداری و مدیریت مالی دانشگاه‌ها و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌های مذکور، کارشناسان بازار سرمایه، حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و مدیران رده‌های اجرایی شرکت‌های بورسی) قرار گرفت.

پرسشنامه طراحی شده شامل ۱۳ مولفه مرتبط با ویژگی‌های حسابرسان (به عنوان یکی از مولفه‌های حاکمیت شرکتی) بود. در پرسشنامه از صاحب‌نظران خواسته شده بود پس از امتیازدهی به هر مولفه (طیف لیکرت از ۱ تا ۵)، به این سوال پاسخ دهند که آیا مولفه مورد نظر، سبب ارتقای سطح حاکمیت شرکتی در شرکت‌های ایرانی شده است یا خیر؟ هدف از طرح این سوال، دویپلو بودن برخی مولفه‌های حاکمیت شرکتی بود که این مساله در تعیین نمره

شاخص حاکمیت شرکتی اثرگذار می‌باشد. همچنین در پرسشنامه از صاحب‌نظران خواسته شده بود تا مولفه‌های مهم دیگری که در پرسشنامه قید نشده و از نظر آنها حائز اهمیت است را اضافه نمایند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، بررسی قابلیت اعتماد و اعتبار آن (آلفای کرونباخ ۸۲٪) و استفاده از آزمون مقایسه میانگین، تعداد ۴ ویژگی انتخاب شد که از نظر پاسخ‌دهندگان به عنوان مهمترین اجزای شاخص حسابرسان بودند. این ویژگی‌ها و تعریف عملیاتی آنها به قرار جدول (۱) است.

جدول ۱. ویژگی‌های حسابرسان در ایران بر اساس نظر خبرگان

تعریف عملیاتی	نام ویژگی
اگر شرکای امضاکننده گزارش حسابرسان در ۲ سال گذشته تغییر نکرده باشند، به آن شرکت عدد ۰ و در غیر این صورت به آن شرکت عدد ۱ اختصاص می‌یابد.	چرخش حسابرسان مستقل
ابتدا میانگین درآمد سالانه مؤسسات حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی ایران محاسبه می‌شود. اگر حسابرسان مستقل یک شرکت دارای درآمدی کمتر از میانگین باشد، به آن شرکت عدد ۰ و در غیر این صورت به آن شرکت عدد ۱ اختصاص می‌یابد. به دلیل تفاوت قابل توجه میان درآمد سالانه سازمان حسابرسان و سایر مؤسسات، به شرکت‌هایی که حسابرسان آنها سازمان حسابرسان بوده است، عدد ۱ اختصاص می‌یابد.	اندازه مؤسسه حسابرسان
اگر یک شرکت کمیته حسابرسان و واحد حسابرسان داخلی نداشته باشد، به آن شرکت عدد ۰ و در غیر این صورت به آن شرکت عدد ۱ اختصاص می‌یابد.	استقرار کمیته حسابرسان و واحد حسابرسان داخلی
اگر حسابرسان یک شرکت متخصص صنعت نباشد، به آن شرکت عدد ۰ و در غیر این صورت به آن شرکت عدد ۱ اختصاص می‌یابد. برای تعیین متخصص صنعت از معیار پالمرز استفاده شده است. براساس این معیار، سهم بازار حسابرسان از طریق تقسیم مجموع دارایی‌های صاحبکاران یک صنعت بر مجموع دارایی‌های تمام صاحبکاران یک مؤسسه حسابرسان خاص در یک صنعت خاص محاسبه می‌شود. برای مؤسساتی که نسبت فوق بیشتر از فرمول $(۱/۲) * (تعداد شرکت‌های صنعت / ۱)$ باشد، متخصص صنعت هستند.	تخصص حسابرسان در صنعت

پس از جمع‌آوری نظرات خبرگان، داده‌های مربوط به این مولفه‌ها جمع‌آوری گردید. بخشی از داده‌های مربوط به ویژگی‌های حسابرسان از طریق مراجعه به جامعه حسابداران رسمی ایران جمع‌آوری گردید. به منظور جمع‌آوری بخش دیگری از داده‌های مربوط به این متغیر نیز یک فرم خلاصه اطلاعات طراحی گردید و برای مدیران مالی شرکت‌های نمونه ارسال شد تا پس از

تکمیل، برگشت دهند. بخشی دیگر از داده‌های مربوط به این متغیر نیز از طریق مراجعه به صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه جمع‌آوری شد. در پایان، از روش کدگذاری و انباشت کدها به منظور عملیاتی کردن متغیر ویژگی‌های حسابرس استفاده شد. بر اساس این روش، به هر کدام از ۴ ویژگی حسابرس، امتیاز ۰ و ۱ (با توجه به تعریف عملیاتی انجام شده) اختصاص یافته و از جمع زدن این امتیازها، نمره مربوط به هر شرکت در هر سال محاسبه می‌شود. این مطالعه همچنین از ۴ متغیر کنترل اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی داراییها)، جریان نقد عملیاتی به دارایی، اهرم مالی (نسبت کل بدهی به کل دارایی) و انتظارات رشد سودآوری آتی (نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آن) استفاده کرد. داده‌های مربوط به این متغیرها نیز با مراجعه به صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه و اطلاعیه‌های شرکت بورس جمع‌آوری گردید.

۳- روش‌شناسی پژوهش

جامعه و نمونه آماری. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تشکیل می‌دهد. همچنین قلمرو زمانی تحقیق، فاصله زمانی میان سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۱ می‌باشد که از داده‌های مربوط به بازه زمانی ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۱ جهت سنجش مدل‌های کیفیت سود و از داده‌های مربوط به بازه زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ جهت بررسی رابطه میان کیفیت سود و ویژگی‌های حسابرس استفاده شده است. با توجه به بازه زمانی تحقیق و به منظور مواجهه با مشکل داده‌های اندک، سعی شد تا شرکت‌های بیشتری در نمونه انتخابی جای گیرد تا از طریق تلفیق داده‌های سری زمانی و داده‌های مقطعی مشکل داده‌های اندک مرتفع گردد. لذا پژوهش حاضر از روش حذفی جهت انتخاب نمونه استفاده نمود. البته نمونه انتخابی شامل شرکت‌هایی است که: (۱) تاریخ پذیرش آنها در بورس قبل از سال ۱۳۷۶ بوده و تا پایان سال ۱۳۹۱ نیز در فهرست شرکت‌های بورسی باشند، (۲) سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند بوده و در دوره مورد بررسی، تغییر سال مالی نداده باشند و (۳) در دوره مورد بررسی، توقف معاملاتی عمده نداشته باشند. با اعمال این شرایط، تعداد شرکت‌های نمونه به ۲۱۲ شرکت (در مواردی که جهت سنجش کیفیت سود از معیارهای کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود و هموارسازی سود استفاده می‌شود) و ۱۸۹ شرکت (در مواردی که جهت سنجش کیفیت سود از معیارهای ارتباط ارزشی سود، به‌موقع بودن سود و محافظه‌کاری سود استفاده می‌شود) رسید.

نوع تحقیق. تحقیق حاضر بر اساس هدف یک تحقیق بنیادی و با توجه به نحوه گردآوری داده، یک تحقیق توصیفی (غیر آزمایشی) از نوع همبستگی محسوب می‌شود.

روش آماری مورد استفاده در برآورد مدل‌ها. برآورد مدل‌های تحقیق در دو مرحله انجام پذیرفت. در مرحله نخست، مدل‌های ۷ گانه کیفیت سود با استفاده از رگرسیون حداقل مربعات معمولی برآورد شد تا داده‌های موردنیاز جهت بررسی رابطه میان کیفیت سود و ویژگی‌های حسابرسان مهیا شود. در مرحله دوم نیز از روش داده‌های تلفیقی جهت بررسی رابطه میان کیفیت سود و ویژگی‌های حسابرسان استفاده شد. تخمین رگرسیون با داده‌های تلفیقی به فرض-های ما درباره عرض از مبدأ، ضرایب شیب و جمله خطای مدل بستگی دارد. با توجه به فرض‌های مختلف در خصوص ضرایب مدل رگرسیون، ۳ مدل متداول مطرح است که عبارتند از: مدل اثرات مشترک، مدل اثرات ثابت و مدل اثرات تصادفی. به منظور انتخاب از بین مدل‌های اثرات مشترک و ثابت از آزمون F لیمر و به منظور انتخاب از میان مدل‌های اثرات ثابت و تصادفی از آزمون هاسمن استفاده شد. از جمله کارهای دیگر انجام شده در این تحقیق، بررسی فرض‌های کلاسیک رگرسیون خطی است. مهم‌ترین این فرض‌ها، نرمال بودن توزیع اجزای اخلاص مدل، عدم خودهمبستگی بین اجزای اخلاص، واریانس همسانی و همخطی مرکب بوده که از آزمون‌های مناسب جهت کشف این مشکلات و رفع آنها استفاده شده است.

۴- یافته‌های پژوهش

اولین گام در تحلیل آماری، تحلیل توصیفی داده‌هاست. جدول (۲) نشان‌دهنده اندازه شاخص‌های آمار توصیفی برحسب ویژگی‌های حسابرسان است.

جدول ۲. اندازه شاخص‌های آمار توصیفی برحسب ویژگی‌های حسابرسان

انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	میانه	میانگین	ویژگی‌های حسابرسان
۰/۳۷۷	۰	۱	۰	۰/۱۷۱	چرخش حسابرسان مستقل
۰/۳۰۰	۰	۱	۱	۰/۹۰۰	اندازه موسسه حسابرسان
۰/۲۱۴	۰	۱	۰	۰/۰۹۲	استقرار کمیته حسابرسان و حسابرسان داخلی
۰/۴۹۹	۰	۱	۱	۰/۴۶۲	تخصص حسابرسان در صنعت
۰/۸۳۹	۰	۴	۲	۱/۶۲۵	شاخص کل

نتایج تحلیل توصیفی داده‌ها حاکی از آن است که حدود ۱۷ درصد شرکت‌های نمونه در دو سال گذشته اقدام به تغییر شرکای امضاکننده گزارش حسابرسان خود کرده‌اند. در بقیه موارد، شرکای امضاکننده گزارش حسابرسان در دو سال گذشته ثابت بوده‌اند. حدود ۹۰ درصد شرکت‌های نمونه توسط مؤسسات حسابرسان با درآمدی بالاتر از میانگین درآمد مؤسسات عضو جامعه حسابداران رسمی حسابرسان شده‌اند؛ به عبارت دیگر، حدود ۱۰ درصد شرکت‌های نمونه توسط مؤسسات کوچک‌تر حسابرسان شده‌اند. حدود ۴۶ درصد شرکت‌های

نمونه توسط مؤسسات حسابرسی متخصص صنعت حسابرسی شده‌اند. همچنین حدود ۹ درصد شرکت‌های نمونه دارای کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی بوده‌اند. میانگین شاخص نیز برای کل سال‌های نمونه ۱/۶۲۵ است. این عدد از ۱/۴۸ در سال ۱۳۸۶ به ۱/۸۱ در سال ۱۳۹۱ رسیده که نشان‌دهنده روند صعودی آن است. کمترین و بیشترین عدد قابل انتساب به این سرفصل به ترتیب ۰ و ۴ می‌باشد. همچنین اندازه شاخص‌های آمار توصیفی مربوط به متغیر کیفیت سود (بر حسب معیارهای مختلف) و متغیرهای کنترل به ترتیب در جداول (۳) و (۴) نشان داده شده است.

جدول ۳. اندازه شاخص‌های آمار توصیفی مربوط به متغیر کیفیت سود

انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	میانه	میانگین	معیار کیفیت سود
۰/۰۲۸	۰/۰۰۰۹	۰/۱۸۷	۰/۰۱۰	۰/۰۲۱	کیفیت اقلام تعهدی
۰/۴۸۱	-۱/۱۶۷	۲/۴۲۱	۰/۶۶۰	۰/۶۲۹	پایداری سود
۰/۰۵۳	۰/۰۰۰۲	۰/۳۶۹	۰/۰۱۲	۰/۰۳۰	قابلیت پیش‌بینی سود
۰/۳۷۳	۰/۱۶۷	۲/۱۸۶	۰/۷۹۴	۰/۸۲۵	هموارسازی سود
۰/۲۲۷	۰/۰۷۲	۰/۸۹۰	۰/۲۷۴	۰/۳۱۱	ارتباط ارزشی سود
۰/۲۰۱	۰/۱۰۰	۰/۹۲۶	۰/۳۱۰	۰/۳۴۳	به موقع بودن سود
۲۳/۰۲۳	۱۲۱/۱۵	۹۴/۵۴	-۰/۵۴۵	-۱/۸۱۲	محافظه‌کاری سود

جدول ۴. اندازه شاخص‌های آمار توصیفی مربوط به متغیرهای کنترل

انحراف معیار	مینیمم	ماکزیمم	میانه	میانگین	متغیر کنترل
۱/۳۹	۹/۰۲	۱۸/۱۹	۱۲/۲۰	۱۲/۳۵	اندازه شرکت
۰/۱۸۶	۰/۰۶۴	۳/۰۵۱	۰/۶۹۲	۰/۶۸۷	اهرم مالی
۰/۱۳۹	-۰/۵۳۸	۰/۶۹۹	۰/۱۰۵	۰/۱۲۰	جریان نقد عملیاتی به دارایی
۱/۳۱۹	-۵/۱۵۶	۹/۳۱۶	۲/۶۶۲	۲/۳۴۱	انتظارات رشد سودآوری آتی

بررسی همبستگی میان ویژگی‌های حسابرسی و کیفیت سود نیز حکایت از همبستگی مثبت میان شاخص کل و معیار به موقع بودن سود دارد. همبستگی میان شاخص کل و ۶ معیار دیگر کیفیت سود، منفی است. همچنین همبستگی قوی میان مؤلفه‌های ۴ گانه حسابرسی وجود ندارد که این موضوع مبین عدم انسجام درونی آنهاست. نتایج مربوط به همبستگی بین معیارهای کیفیت سود و شاخص کل حسابرسی به شرح جدول (۵) است.

جدول ۵. همبستگی بین شاخص کل حسابرسی و معیارهای مختلف کیفیت سود

محافظة‌کاری	به موقع	ارتباط	هموارسازی	قابلیت	پایداری	کیفیت ارقام	ضریب
سود	بودن	ارزشی	سود	پیش‌بینی	سود	تعهدی	همبستگی
-۰/۱۰۹	۰/۱۳۲	۰/۰۲۷	-۰/۰۲۶	۰/۰۶۲	۰/۰۱۵	-۰/۱۲۱	شاخص کل

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل در سطح شاخص کل. پیرامون ارتباط میان ویژگی‌های حسابرسان و کیفیت سود، دو فرضیه رقیب وجود دارد. فرضیه اول (فرضیه نظارت یا تطابق) که پیش‌بینی‌کننده یک رابطه مستقیم میان دو متغیر است و فرضیه دوم (فرضیه توازن یا اطمینان) که رابطه‌ای معکوس میان دو متغیر پیش‌بینی می‌کند نیتکین^{۲۷} (۲۰۰۹). کیفیت سود با استفاده از ۷ معیار مختلف مورد سنجش قرار گرفت. نتایج حاصل از ارتباط میان شاخص کل حسابرسان و معیارهای کیفیت سود به شرح جدول (۶) می‌باشد. نتایج بیانگر آن است که؛

۱. شاخص حسابرسان با معیار به موقع بودن سود ارتباط مستقیم معناداری دارد که این موضوع مؤید فرضیه نظارت یا تطابق است. بر اساس این فرضیه، نظارت بیشتر حسابرسان سبب بهبود کیفیت گزارشگری مالی (به خصوص سودهای گزارش شده) می‌شود.
۲. شاخص حسابرسان با معیارهای کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، هموارسازی سود و محافظه‌کاری سود ارتباط معکوس معناداری دارد که این موضوع بیانگر تأیید فرضیه توازن یا اطمینان است. بر اساس این فرضیه، شرکت‌هایی که کیفیت سود پایینی دارند، مؤلفه‌های حسابرسان خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که پرتفوی حاکمیتی آنها دارای توازن باشد.
۳. میان معیارهای هموارسازی سود و پایداری سود ارتباط معکوس معناداری وجود دارد. درخصوص توضیح این رابطه می‌توان اظهار داشت که مدیران در راستای تأمین نیازهای سرمایه‌گذاران، اقدام به هموارسازی سود می‌کنند. در نتیجه، هموارسازی سود سبب کاهش پایداری سود می‌شود. این نتیجه مطابق با تحلیل شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) است.
۴. میان معیارهای هموارسازی سود و محافظه‌کاری سود ارتباط مستقیم معناداری وجود دارد. این بدان معناست که هرچه هموارسازی سود بیشتر باشد، محافظه‌کاری در ارائه سود کمتر خواهد بود. این نتیجه مبین آن است که مدیران از روش‌های فزاینده سود جهت هموارسازی سود استفاده نکرده‌اند. البته (نیتکین، ۲۰۰۹) در بررسی خود به نتیجه‌ای معکوس دست یافت.
۵. شاخص حسابرسان با معیارهای قابلیت پیش‌بینی سود و ارتباط ارزشی سود ارتباط معناداری ندارد که در این خصوص، هیچ‌کدام از فرضیه‌های رقیب تأیید نمی‌شود. عدم ارتباط

معنادار میان شاخص کل حسابرسی و ارتباط ارزشی سود را می‌توان به هموارسازی سود ربط داد. سودهای هموار شده توانایی توضیح بازده را ندارند (لارکر و همکاران^{۲۸}، ۲۰۰۷).

جدول ۶. نتایج حاصل از ارتباط بین شاخص کل حسابرسی و معیارهای ۷ گانه کیفیت سود

مدل	ضریب	آماره t	معناداری t	R ^۲	DW	آماره F
کیفیت ارقام تعهدی	-۰/۰۰۳	-۲/۲۷۰	۰/۰۲۴	۰/۰۸۳	۱/۸۱۸	۷/۰۴۳
پایداری سود	-۰/۰۶۷	-۳/۴۴۳	۰/۰۰۱	۰/۰۷۰	۱/۸۳۹	۶/۰۱۶
قابلیت پیش‌بینی سود	۰/۰۰۳	۱/۶۵۴	*۰/۰۹۹	۰/۰۱۴	۱/۴۲۶	۱/۹۱۶
هموارسازی سود	-۰/۰۶۳	-۴/۷۵	۰/۰۰۰	۰/۰۶۰	۱/۸۵۷	۵/۲۶۷
ارتباط ارزشی سود	۰/۰۱۱	۰/۷۷۲	*۰/۴۴۱	۰/۰۰۵	۱/۳۷۹	۰/۲۹۸
به موقع بودن سود	۰/۰۵۰	۶/۷۷۶	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۱/۹۲۳	۹/۴۱۶
محافظة‌کاری سود	-۳/۸۷۷	-۳/۲۵۶	۰/۰۰۱	۰/۰۲۱	۱/۸۷۱	۲/۲۴۵

* غیر معنادار در سطح خطای ۵ درصد

تجزیه و تحلیل در سطح مؤلفه. در بخش قبل به تبیین ارتباط میان شاخص کل حسابرسی و کیفیت سود پرداخته شد. در این بخش، شاخص کل حسابرسی به ۴ مؤلفه (ویژگی) تفکیک و رابطه آنها با معیارهای کیفیت سود تبیین می‌شود. نتایج حاصل از ارتباط میان مؤلفه‌ها و معیارهای کیفیت سود در جدول (۷) ارائه شده است. نتایج حاکی از آن است که:

هیچ‌کدام از مؤلفه‌های ۴ گانه حسابرسی با معیارهای قابلیت پیش‌بینی سود و ارتباط ارزشی سود ارتباط معناداری ندارند.

مؤلفه تخصص حسابرسی در صنعت با معیارهای کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود و به موقع بودن سود ارتباط معنادار دارد.

مؤلفه چرخش حسابرسی مستقل با معیارهای پایداری سود، هموارسازی سود، به موقع بودن سود و محافظه‌کاری سود ارتباط معنادار دارد.

مؤلفه‌های اندازه موسسه حسابرسی و استقرار کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی با هیچ‌کدام از معیارهای ۷ گانه کیفیت سود ارتباط معناداری ندارد. علت این امر آن است که بسیاری از شرکت‌های نمونه از سوی مؤسسات بزرگ مورد رسیدگی قرار گرفته‌اند. همچنین بسیاری از این شرکت‌ها فاقد کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی بوده‌اند.

با تفکیک شاخص حسابرسی به مؤلفه‌های (ویژگی‌های) مختلف، توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها تا حدی کاهش می‌یابد. علت را می‌توان به جامع نبودن هرکدام از ویژگی‌های حسابرسی

منتسب کرد. البته ذکر این نکته ضروری است که توان توضیح‌دهندگی مدل‌های مبتنی بر مؤلفه از نوسان‌پذیری بیشتری برخوردار است.

جدول ۷. نتایج حاصل از ارتباط میان مؤلفه‌های حسابرسی و معیارهای ۷ گانه کیفیت سود

معیارهای کیفیت سود	مؤلفه	ضریب	آماره t	معناداری t	R ²	آماره F
کیفیت معیار اقدام تعهدی	چرخش	۰/۰۰۰۹	۰/۵۰۱	۰/۶۱۷	۰/۰۷۵	۹/۹۴۹
	حسابرس	-	-	-	-	-
	اندازه موسسه	-۰/۰۰۱	۰/۴۲۰	۰/۶۷۵	۰/۰۷۳	۹/۶۶۵
	تخصص	-۰/۰۰۶	۲/۴۹۵	۰/۰۱۳	۰/۰۹۳	۳۲۳
	صنعت	-	-	-	-	۱۲
	کمیته	-۰/۰۰۳	۱/۱۴۷	۰/۲۵۲	۰/۰۷۶	۶/۱۲۵
	حسابرسی	-	-	-	-	-
پایداری معیار سود	چرخش	-۰/۰۶۵	۲/۱۶۲	۰/۰۳۱	۰/۰۵۲	۱۰۳۳
	حسابرس	-	-	-	-	۱۰
	اندازه موسسه	۰/۰۴۰	۰/۷۰۶	۰/۴۸۱	۰/۰۴۰	۷/۹۵۰
	تخصص	-۰/۰۹۳	۲/۲۹۸	۰/۰۲۲	۰/۰۵۳	۳۴۷
	صنعت	-	-	-	-	۱۰
	کمیته	-۰/۰۹۸	۱/۲۳۵	۰/۲۳۴	۰/۰۵۴	۶/۵۵۹
	حسابرسی	-	-	-	-	-
معیار قابلیت پیش‌بینی سود	چرخش	۰/۰۰۳	۱/۲۴۶	۰/۲۱۴	۰/۰۱۶	۳/۶۳۵
	حسابرس	-	-	-	-	-
	اندازه موسسه	۰/۰۰۰۷	۰/۱۴۹	۰/۸۸۲	۰/۰۱۲	۲/۹۳۸
	تخصص	۰/۰۰۳	۰/۷۶۱	۰/۴۴۷	۰/۰۱۳	۳/۱۹۷
	صنعت	-	-	-	-	-
	کمیته	۰/۰۰۳	۰/۹۱۲	۰/۳۶۲	۰/۰۱۴	۳/۲۹۱
	حسابرسی	-	-	-	-	-
معیار هموارسازی سود	چرخش	-۰/۰۸۴	۴/۳۹۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۹	۲۲۰
	حسابرس	-	-	-	-	۱۹
	اندازه موسسه	۰/۰۰۷	۰/۱۷۸	۰/۸۵۹	۰/۰۰۱	۰/۰۳۱
	تخصص	-۰/۰۳۶	۱/۲۸۶	۰/۱۹۹	۰/۰۰۲	۱/۶۵۷
	صنعت	-	-	-	-	*
	کمیته	-۰/۰۸۹	۱/۲۴۶	۰/۲۱۷	۰/۰۲۷	۶/۸۴۸
	حسابرسی	-	-	-	-	-

معیار ارتباط ارزشی	چرخش	-۰/۰۱۴	۰/۶۶۰	۰/۵۱۰	۰/۰۰۱	۰/۴۳۷
	حسابرس		-			*
سود	اندازه موسسه	۰/۰۴۹	۱/۲۴۲	۰/۲۱۵	۰/۰۰۲	۱/۵۴۳
	تخصص	۰/۰۰۶	۰/۲۱۳	۰/۸۳۱	/۰۰۰۱	۰/۰۴۶
	صنعت				.	*
	کمیته	۰/۰۳۰	۱/۱۰۰	۰/۲۷۲	۰/۰۰۱	۱/۲۰۲
	حسابرسی					*
معیار به موقع بودن	چرخش	۰/۰۴۲	۳/۶۲۸	۰/۰۰۰	۰/۰۳۷	۱/۴۰
	حسابرس					۱۳
سود	اندازه مؤسسه	۰/۰۴۰	۱/۶۷۰	۰/۰۹۶	۰/۰۰۶	۲/۷۹۶
	تخصص	۰/۰۵۶	۳/۲۷۳	۰/۰۰۱	۰/۰۳۰	۷/۴۷
	صنعت					۱۰
	کمیته	۰/۰۶۱	۱/۲۰۷	۰/۲۰۹	۰/۰۳۹	۷/۹۰۸
	حسابرسی					
معیار محافظه‌کاری سود	چرخش	-۴/۶۰۳	۲/۶۴۸	۰/۰۰۹	۰/۰۱۹	۷/۰۱۵
	حسابرس		-			
	اندازه موسسه	۲/۱۰۶	۰/۶۲۰	۰/۵۳۵	۰/۰۰۱	۰/۳۸۵
	تخصص	-۱/۱۷۴	۰/۴۹۱	۰/۶۲۴	۰/۰۰۱	۰/۲۴۲
	صنعت		-			*
	کمیته	-۷/۹۴۱	۱/۲۰۴	۰/۲۱۱	۰/۰۳۴	۴/۶۹
	حسابرسی		-			

* غیر معنادار در سطح خطای ۵ درصد

مقایسه توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها. فرضیه ۲ تحقیق به مقایسه نتایج حاصل از رابطه میان ویژگی‌های حسابرس و کیفیت سود با استفاده از معیارهای مختلف می‌پردازد. همان‌گونه که ملاحظه شد، رابطه میان ویژگی‌های حسابرس و کیفیت سود چند بعدی است؛ به عبارت دیگر، هر کدام از معیارهای کیفیت سود از زاویه‌ای خاص به این موضوع می‌پردازد که نتایج آنها گاهی ضد و نقیض است. لذا به طور مستقیم نمی‌توان یکی از ۲ فرضیه رقیب پیرامون ارتباط میان ویژگی‌های حسابرس و کیفیت سود را تأیید نمود؛ اما نتایج حاصل از رابطه میان ویژگی‌های حسابرس و کیفیت سود را از زاویه قدرت توضیح‌دهندگی مدل‌های معنادار نیز می‌توان بررسی نمود. قدرت توضیح‌دهندگی مدل‌ها با استفاده از ضریب تعیین تعدیل شده و آماره F رگرسیون بررسی شده است. مقایسه توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها حکایت از آن دارد

که توان توضیح دهندگی مدل به موقع بودن سود از سایر مدل‌ها بیشتر است. پس از این مدل، مدل‌های کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، هموارسازی سود و محافظه‌کاری سود در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همچنین، مدل‌های قابلیت پیش‌بینی سود و ارتباط ارزشی سود با شاخص حسابرسی ارتباط معناداری ندارد. این نتیجه حکایت از تأیید فرضیه ۲ تحقیق دارد.

۵- نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که رابطه میان ویژگی‌های حسابرسی و کیفیت سود تک‌بعدی نیست؛ به عبارت دیگر، هر کدام از معیارهای کیفیت سود از زاویه‌ای خاص به این موضوع می‌پردازد که نتایج آنها گاهی ضد و نقیض است. لذا به طور مستقیم نمی‌توان یکی از ۲ فرضیه رقیب پیرامون ارتباط میان ویژگی‌های حسابرسی و کیفیت سود را تأیید نمود. نیتکین (۲۰۰۹) نیز به نتیجه‌ای مشابه دست یافته بود.

نتایج تحلیل‌های اضافی نشان داد که استفاده از مؤلفه‌های حسابرسی (به صورت مجزا) به جای استفاده از شاخص ترکیبی حسابرسی، تاثیر زیادی بر معناداری روابط ندارد. تنها تفاوت ایجاد شده با قبل، به توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها مربوط است. نتایج نشان می‌دهد که توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها نسبت به قبل کاهش قابل ملاحظه‌ای دارد. دلیل این امر نیز آن است که هر یک از مؤلفه‌های حسابرسی در مقایسه با شاخص ترکیبی از جامعیت لازم برخوردار نبوده است؛ لذا کاهش توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها طبیعی به نظر می‌رسد. این یافته با مطالعه نیو^{۲۹} (۲۰۰۶) همخوانی دارد.

نتایج تحلیل صنعت نیز نشان می‌دهد که وضعیت مؤلفه‌های حسابرسی در صنایع مورد بررسی متفاوت است که این موضوع رابطه میان ویژگی‌های حسابرسی و معیارهای مختلف کیفیت سود را تحت تأثیر قرار می‌دهد. دی^{۳۰} (۲۰۱۳) نیز در مطالعه خود به نتیجه‌ای مشابه دست یافت. نتایج حاصل از بررسی رابطه میان ویژگی‌های حسابرسی و کیفیت سود در صنایع مختلف با نتایج به دست آمده در سطح کل شرکت‌های نمونه تا حد زیادی همخوانی ندارد. به عنوان مثال در سطح کل شرکت‌های نمونه، شاخص کل حسابرسی با معیار ارتباط ارزشی سود رابطه معناداری ندارد اما در چند صنعت رابطه بین شاخص کل حسابرسی و معیار ارتباط ارزشی سود تأیید شده است. همچنین توان توضیح‌دهندگی مدل‌ها در صنایع مختلف در مقایسه با توان توضیح‌دهندگی آنها در سطح کل شرکت‌های نمونه به طور نسبی افزایش یافته است که دلیل این امر را می‌توان به همگن بودن شرکت‌های حاضر در یک صنعت منتسب نمود. محدودیت‌های تحقیق. مهم‌ترین محدودیت‌هایی که در جمع‌آوری داده‌ها و اجرای تحقیق وجود داشته و در تفسیر نتایج و تعمیم آن باید مورد توجه قرار گیرد، به شرح زیر است:

بخشی از داده‌های پژوهش، بر اساس طراحی پرسشنامه و ارسال آن برای خبرگان جمع‌آوری شده است. به رغم توجه به روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری داده، اظهارنظر در خصوص صحت نتایج حاصل (محدودیت ذاتی پرسشنامه) باید با احتیاط صورت گیرد.

در عملیاتی کردن متغیر ویژگی‌های حسابداری به تمام مؤلفه‌ها وزن یکسانی اختصاص یافت. با توجه به اینکه برخی شرکت‌ها در برخی مؤلفه‌های حسابداری قوی‌تر هستند، لذا وزندهی مؤلفه‌ها می‌تواند به نتایج متفاوت با آنچه ارائه شده منجر گردد.

در تعیین برخی از ویژگی‌های حسابداری در ایران، فقط به وجود آنها توجه شد. این در حالی است که توجه به اثربخشی آن مؤلفه‌ها می‌تواند نتایج مطالعه را تحت تأثیر قرار دهد.

پیشنهادها. این تحقیق با توجه به هدف یک تحقیق از نوع بنیادی است، بنابراین تنها پیشنهاد آن برای گروه محقق است. بر این اساس به محققانی که قصد استفاده از متغیر حسابداری در مطالعات خود را دارند، پیشنهاد می‌شود که از شاخص ترکیبی و مؤلفه‌های آن (به صورت تکی) استفاده کنند؛ زیرا بعد حسابداری دربرگیرنده عوامل متعددی است و بررسی این عوامل به صورت مجزا، تحلیل ناقصی از موضوع مورد بررسی به دنبال خواهد داشت. همچنین با توجه به نتایج تحقیق به محققان پیشنهاد می‌شود که در انتخاب معیار کیفیت سود، دقت لازم به عمل آید.

در ادامه این تحقیق، موضوعات زیر برای تحقیقات آتی پیشنهاد می‌شود:

- توجه به سایر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی (مانند هیئت مدیره، شفافیت و افشا، رعایت حقوق سهامداران و ...) و بررسی ارتباط آنها با معیارهای کیفیت سود؛
- بررسی تفاوت در ویژگی‌های حسابداری در صنایع مختلف؛ و
- ارائه مدلی جامع برای اندازه‌گیری کیفیت سود و ارتباط آن با شاخص حسابداری.

یادداشت‌ها

1- Jing	2- Pergola	3- Banks
4- Watts & Zimmerman	5- Green	6- Solomon
7- Hamilton et al.	8- Myers et al.	9- Kim et al.
10- Ghosh & Moon	11- DeFond & Subramanyam	12- Lin et al.
13- Wright	14- Xie et al.	15- Abbott et al.
16- Srinidhi & Gul	17- Francis et al.	18- Frankel et al.
19- Ashbaugh et al.	20- Larcker & Richardson	21- Doyle et al.
22- Dechow & Dichev	23- McNichols	24- Schipper & Vincent
25- Leuz et al.	26- Basu	27- Nitkin
28- Larcker et al.	29- Niu	30- Dey

کتاب‌نامه

۱. بولو، قاسم. (۱۳۸۵). *نظام راهبری شرکت و تأثیر آن بر کیفیت سود*، پایگاه اطلاع رسانی بازار سرمایه ایران، نشانی تارنما: <http://old.sena.ir/rendermodule.aspx>.
۲. حساس یگانه، یحیی. (۱۳۸۴). *فلسفه حسابرسی*، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۳. حساس یگانه، یحیی و داداشی، ایمان. (۱۳۸۸). *تأثیر حاکمیت شرکتی بر تصمیمات حسابرسان درباره ریسک و برنامه‌ریزی*. پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۳، شماره ۹: ۶۳-۴۰.
۴. حساس یگانه، یحیی و داداشی، ایمان. (۱۳۸۹). *بررسی اثر حاکمیت شرکتی بر اظهارنظر حسابرسان مستقل*. فصل‌نامه حسابداری مدیریت، سال ۳، شماره ۵: ۶۵-۷۳.
۵. سازمان بورس و اوراق بهادار. (۱۳۸۶). *دستورالعمل مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار*، نشانی تارنما: www.seo.ir.
۶. ستایش، محمدحسین؛ قربانی، اصغر و گل‌محمدی، مریم. (۱۳۸۹). *بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر هموارسازی سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران*. تحقیقات حسابداری، سال ۲، شماره ۷: ۵۱-۳۴.
۷. ملکیان، اسفندیار؛ احمدپور، احمد و طالب تبار، میثم. (۱۳۹۱). *بررسی رابطه برخی از ساز و کارهای حاکمیت شرکتی، حق‌الزحمه حسابرسی و میزان مالکیت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران*. فصل‌نامه پژوهش‌های حسابداری مالی، سال ۴، شماره ۱۴: ۳۷-۵۰.

۸. مهدوی، غلامحسین؛ حسینی، مجتبی و رئیس، زهره. (۱۳۹۲). تأثیر ویژگی‌های حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصل‌نامه حسابداری مدیریت، سال ۶، شماره ۱۶: ۴۳-۶۰.

9. Abbott, L.J., Parker, S. & Peters, G.F. (2008). Audit Committee Characteristics and Restatements, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23, 69-87.
10. Ashbaugh-Skaife, H., LaFond, R. and Mayhew, B. (2011). Do Nonaudit Services Compromise Auditor Independence? Further Evidence, *The Accounting Review*, 78(3), 611-639.
11. Ashbaugh-Skaife, H., Collins, D., Kinney, W. & LaFond, R. (2013). The Effect of SOX Internal Control Deficiencies and Their Remediation on Accrual Quality. *The Accounting Review*, 83, 217-250.
12. Banks, E. (2012). *Corporate Governance: Financial Responsibility, Controls and Ethics*, Palgrave Macmillan, Inc, New York.
13. Basu, S. (1997). The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24, 3-37.
14. Dechow, P. and Dichev, I. (2002). The Quality of Accruals and Earnings: the Role of Accrual Estimation Errors, *The Accounting Review*, 77(supplementary), 35-59.
15. DeFond, M. L., & K. R. Subramanyam, (1998). Auditor Choice and Discretionary Accruals, *Journal of Accounting and Economics*, 25, 35-67.
16. Dey, A. (2013). Corporate Governance and Financial Reporting Credibility. *Working Paper, Northwestern University, Kellogg School of Management, Evanston, Illinois*.
17. Doyle, J., Ge, W. & McVay, S. (2007). Accruals Quality and Internal Control over Financial Reporting. *The Accounting Review*, 82, 1141-1170.
18. Francis, J., LaFond, R., Olsson, P. and Schipper, K. (2005). The Market Pricing of Accrual Quality, *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 295-327.
19. Frankel, R., Johnson, M. & Nelson, K. (2002). The Relation between Auditors' Fees for Nonaudit Services and Earnings Management, *The Accounting Review*, 77, 71-105.
20. Ghosh, A., & D. Moon. (2010). Does Auditor Tenure Impair Audit Quality? *The Accounting Review*, 80, 585-612.
21. Green, S. (2013). *Sarbanes Oxley and the Board of Directors*, John Wiley & Sons, Inc, Hoboken, New Jersey.
22. Hamilton, J., Ruddock, C., Stokes, D. & Taylor, S. (2011). Audit Partner Rotation, Earnings Quality and Earnings Conservatism. *Working Paper, School of Accounting, University of New South Wales, Australia*.
23. Jing, Z. (2007). Earnings Quality, Analysts, Institutional Investors, and Stock Price Synchronicity, *Unpublished PhD Dissertation, School of Accounting and Finance, The Hong Kong Polytechnic University, UMI Number: 3313068*.
24. Kim, J-B., Min, C-K., & H. Y. Cheong, (2009). Selective Auditor Rotation and Earnings Management: Evidence from Korea, *Working Paper, Hong Kong Polytechnic University*.
25. Larcker, D. and Richardson, S. (2004). Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices, and Corporate Governance, *Journal of Accounting Research*, 42, 625-658.
26. Larcker, D., Richardson, S. and Tuna, I. (2007). Corporate Governance, Accounting Outcomes, and Organizational Performance. *The Accounting Review*, 82, 963-1008.
27. Leuz, C., Nanda, D. & Wysocki, P. (2003). Earnings Management and Investor Protection: an International Comparison. *Journal of Financial Economics*, 69, 505-527.

28. Lin, J., Li, J. and Yang, J. (2006). The Effect of Audit Committee Performance on Earnings Quality. *Managerial Auditing Journal*, 21(9), 921-933.
29. McNichols, M. (2002). Discussion of the Quality of Accruals and Earnings: the Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77, 61-69.
30. Myers, J.N., Myers, L. A., & T. C. Omer, (2003). Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings: A Case for Mandatory Auditor Rotation? *The Accounting Review*, 78, 779-799.
31. Nitkin, M. (2009). An Investigation of the Association between Governance Quality and Accrual-based Earnings Quality. *Unpublished PhD Dissertation, Boston University, School of Management, UMI Number: 3240635.*
32. Niu, F. (2006). Corporate Governance and the Quality of Accounting Earnings: A Canadian Perspective. *International Journal of Managerial Finance*, 2(4), 302-327.
33. Pergola, T. (2008). Management Entrenchment, Corporate Governance, and Earnings Quality. *Unpublished PhD Dissertation, Nova Southwestern University, School of Business and Entrepreneurship, UMI Number: 3217980.*
34. Schipper, K. & Vincent, L. (2003). Earnings quality. *Accounting Horizons*, 17, 97-110.
35. Solomon, J. (2012). *Corporate Governance and Accountability*, Second Edition, John Wiley & Sons, Ltd, England.
36. Srinidhi, B. and Gul, F. (2007). The Differential Effects of Auditors' Nonaudit and Audit Fees on Accrual Quality. *Contemporary Accounting Research*, 24, 595-629.
37. Watts, R. and Zimmerman, J. (1986). *Positive Accounting Theory*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc.
38. Wright, D. (2000). Evidence on the Relation between Corporate Governance Characteristics and the Quality of Financial Reporting, *Working Paper*, Stephen M. Ross School of Business, University of Michigan.
39. Xie, B., Davidson, W.N. III & DaDalt, P.J. (2003). Earnings Management and Corporate Governance: the Roles of the Board and the Audit Committee, *Journal of Corporate Finance*, 9, 295-314.